

DOI:10.1501/sbeder_0000000152

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 16 Mart 2018
Kabul edildiği tarih: 16 Nisan 2018
Yayınlanma tarihi: 30 Haziran 2018

Article Info

Date submitted: 16 March 2018
Date accepted: 16 April 2018
Date published: 30 June 2018

Anahtar sözcükler

1980 Darbesi, FETO/PDY, 15 Temmuz

Keywords

1980 Coup, FETO / PDY, 15 July

1980 ASKERİ DARBESİ`NDEN 15 TEMMUZ 2016`YA KADAR SÜREÇ İÇİNDE FETÖ/PDY`NİN KAMU VE SİYASİ YAPIYA YÖNELİK YERLEŞME FAALİYETLERİ¹

THE SETTLEMENT ACTIVITIES OF PATTERN AND POLITICS IN THE PROCESS UP TO 15TH JULY 2016 FROM THE 1980 MILITARY DARBASE TO PUBLIC AND POLITICAL BUILDINGS

Murat KÖYLÜ

Dr. Öğr. Üyesi. Toros Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, murat.koylu@toros.edu.tr

Öz

15 Temmuz 2016 günü saat 21.05`de genel anlamda Fettullah Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) unsurları tarafından başlatılan kalkışma; toplumsal sağduyu, halkın demokrasiye olan sahiplenışı ve başta Cumhurbaşkanı, Başbakan olmak üzere siyasi ve bürokratik kadroların dirayetli yaklaşımı sonucunda hedefine ulaşmadan bastırılmıştır. Tarihimizin en kirlili ve kanlı kalkışmalarından biri olan 15 Temmuz; geçmiş darbe ve darbe girişimlerinin neden ve sonuçları ile birlikte her yönüyle incelenmesi değerlendirilmesi ve dersler çıkartılması gereken bir gündür. 1980 Askeri Darbesiyle birlikte kendine devlet mekanizması içerisinde yerleşme çabalarını artıran ve bu bağlamda stratejiler oluşturan FETÖ/PDY unsurları, başta Türk Silahlı Kuvvetler olmak üzere, yargı, emniyet ve siyasi sitem için askeri okullar, hukuk ve siyasi bilimler fakülteleri ile polis kolejlerine müritlerini yerleştirerek, kamuda ki kilit noktalar ele geçirmek için hazırlanmış, özellikle 1984`den itibaren başlayan PKK tehdidi ile birlikte siyasi ortamında kendisine sağladığı avantajları da değerlendirerek kamuda idari ve bürokratik kadrolara yerleşmeye başlamıştır. Muhafazakâr partiler içinde kolaylıkla karşılık bulduğu bu hamlesi, güçlenmesine ve devlet içinde hızla ve istikrarlı bir şekilde kadrolaşmasının yolunu açmıştır. Bu çalışmanın amacı; 1980 ihtilali ile yaşama alanı bulan FETÖ/PDY unsurlarının, muhafazakâr partilerle başlayan iktidarlar dönemlerinde başta Türk Silahlı Kuvvetler olmak üzere, yargı, emniyet ve siyasi sitem için askeri okullar, hukuk ve siyasi bilimler fakülteleri ile polis kolejlerine müritlerini yerleştirerek 15 Temmuz 2016 kalkışmasına kadar uzanan sistematik kadrolaşma faaliyetlerini analiz etmektir.

Abstract

On 15th July 2016 at 21.05, the general initiative of the Fettullah Terrorist Organization / Parallel State Constitution (FETO / PSC) has been suppressed before it didn` t reache its destination because of social common sense, the democracy of the people, and the attitude of the political and bureaucratic staff, especially the President and the Prime Minister. July 15, a day to be removed with one of the most dirty and bloody undertakings of our history; past blows and coup attempts and the results and evaluation of each direction along with. With the 1980 Military Coup, the elements of the FETO / PSC, which increased the efforts to settle in the state mechanism within itself and formed strategies in this context, placed military schools, law and political sciences for the judiciary, security and political system, especially Turkish Armed Forces, and disciples to police colleges, prepared to capture the key points, especially starting with the PKK in 1984, along with the threats in the political environment by taking advantage of the advantages provided to him by the administrative and bureaucratic staff has begun to settle. This move, which he easily finds in the conservative parties, has opened the way for his empowerment and his rapid and steadfast staffing within the state. The purpose of this study is; to analyze the staffing activities in the period of power beginning with the conservative parties, the elements of the FETO / PSC that found the field of life with the 1980 Coup were systematic for the Turkish Armed Forces embarkation of military schools, law and political sciences and police colleges for the judiciary, until the July 15, 2016.

1. GİRİŞ

Fettullah Gülen`in günümüze kadar cemaatten, “yıkıcı-bölücü örgüt liderliğine” uzanan yaşam döngüsünün başlangıcı, Said-i Nursi`nin ölümünden sonra cemaatte oluşan fikir ayrılıkları, okuyucular ve yazarlar arasındaki çekişme, kendisinin Nur Risalelerini verdiği vaazlarda teatral bir hava içinde dinleyenlere

¹ “Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığınca 21-23 Mart 2018 tarihleri arasında Bozok Üniversitesi ev sahipliğinde Yozgat`ta “19.Yüzyıldan Günümüze Türkiye`de İktidara Müdahaleler ve Darbeler” konulu uluslararası Sempozyumu`nda” sunulan bildiriden üretilmiştir.

anlatarak, o dönemde gezici vaiz olan Yaşar Turnagöl'ün dikkatini çekmiş ve sonradan Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı olduğunda kendisini devletin maaşlı vaizi yapması olmuştur.

50'li yıllar sonları, askeri darbe ve her gün gittikçe kötüleşen ekonomi, ağa baskısı, topraksızlık veya yeterince ürün alamama nedeniyle kırsaldan kentlere göç eden yüzbinlerce insanın şehir yaşamındaki yoksul hayatları. O dönemde en önemli sağlam gelir kapısı “*devlet kapısı*” olarak görülürdü. Devlet güvencesi altına girip, her ay yeterli olmasa da bir gelir elde etmek, sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmak yoksulluk içinde yaşayan kitleler için büyük bir kazanımdı. İlkokula “*kâfir okulu*” diyerek göndermeyen (Veren, 2007:8) ve dışarıdan bitiren bir babanın oğlu olan Fettulah Gülen için bile devlet kapısında maaşlı vaiz olması bulunmaz bir nimetti.

60'lı yıllar ise halk tabakaları ve kesimleri arasında keskin ideolojik farklılıkların, 1961 Anayasası'nın sağladığı özgürce örgütlenme ortamında yaygınlaşması olarak tanımlanabilir. Menderes dönemindeki baskıcı tutumun ardından verilen özgürlükler, başta işçi sınıfı olmak üzere, üniversite hatta lise öğrencileri arasında kamplaşmalara ve çatışmalara yol açmıştı.

Mütedeyyin vatandaşlar çocuklarını büyük şehirlere gönderdiklerinde onların dini itikatlarını devam ettirebilecek ortamda olmalarını, yurtlarda belirli sınıf ve ideoloji kavgasına girerek geleceklerini karartmamalarını istiyorlardı. Bu nedenle Anadolu'dan şehirlere üniversite ve ya lise öğrenimi gelen gençler, kendilerine yakın fikir guruplarının yanlarına giderek onların bir nevi koruyuculuğu ve hâkimiyet alanına giriyorlardı.

Bunlardan biri de İzmir Kestane Pazarı denilen yerde bulunan ve Fethullah Gülen'in kontrol ettiği Kuran Kursu binasıydı.

Başlangıçta amaç ve ideolojisini, "*Türk gençliğini pozitif ilimlerle eğitip, İslami terbiyeyle donatıp, her türlü kötü alışkanlıklardan koruyarak Osmanlı'nın yükseliş dönemindeki gibi 'altın nesil' yetiştirmek*" diye belirlemişti (Uzun, 2015:36). Oldukça insani gözükken, zamanla maniple edilerek büyüyen, büyüdükçe hedef ve amaçları farklılaşan küçük bir cemaat grubunun, elli yıl sonra ülke yönetimini ele geçirebilmeye teşebbüs edebilecek kadar büyük “*kanlı bir örgüte*” dönüşmesinin başlangıcıydı aslında.

1966-71 arasındaki dönem, Gülen'in ilk örgütlenme dönemi olarak görülebilir. Anadolu'dan kırsal kesimlerden gelen öğrenciler Kestane Pazarında buluna Kuran Kursunda buluna sözde bu hayırsever vaizin yanında okul dışı zamanlarda sohbetlerine katılıyor, onun gösterdiği evlerde beşer, onarlı guruplar halinde konaklıyor, onun planladığı şekilde yemek yiyorlardı. Son derece yoksul olan bu öğrenciler, büyük şehirde hem kalacak bir yerleri hem de beslenme ihtiyaçlarını kıt kanaatte olsa karşılıyorlardı. Bunun karşılığında yapmaları gereken tek şey, Nur Risalesini okumak, öğretisini yaymak ve Fettullah Gülen'e kayıtsız ve şartsız biat etmektir.

Diğer taraftan basit anlamda bir korunma, barınma onların deyişiyle "hizmet" maksadıyla kurulan ve gittikçe çoğalan "ışık evleri", Fethullah Gülen ve ya "Fethullahçı" adı altında, kendi kural ve prensiplerini koyduğu bir örgütlenmenin de alt yapısını oluşturmuştu. Evlere ve örgüte giren her öğrenci hazırlanan yemin etmek zorundaydı. İnançlı insanların, kestane pazarının bu ahlak ve şovmen vaizini dinlemek konusunda ilgisi de bağış ve kaset gelirlerini artırmış, gelirin artmasıyla kiralanılan evlerin sayısı artmış, evlerin artmasıyla daha fazla öğrencinin bu evlerde konaklayarak bir nevi Fethullah müridi olması da sağlanmış oldu.

"1969'a gelindiğinde Nurculuk karşısında farklı bir siyasi yapı kendini göstermişti. Özellikle Necmettin Erbakan etrafındaki hareketlenme de, Nurcuların zeminini önemli ölçüde etkiliyordu. Özellikle Ankara'daki Nurcuların Erbakan'ın yanında yer alması, İstanbul'daki Nurcuları kızdırdı. Bu yüzden İttihad gazetesinde Adalet Partisi (AP) yanlısı yayınlara ağırlık verildi ve yeni parti kurmak isteyenlerin aleyhinde yazılar çıkmaya başladı. Bu durum ise bir anda yeni parti kurmak isteyenlerin tepkisini çekti. 12 Ekim 1969'da yapılan seçimde Konya'dan bağımsız adaylığını koyan Necmettin Erbakan milletvekili seçilince, AP içinde kendine yakın kimi milletvekilleriyle yakınlaştı. Erbakan ve arkadaşları 'Hak geldi, batıl zail oldu' ayetini slogan haline getirerek 26 Ocak 1970'te Milli Nizam Partisi'ni (MNP) kurdu. Anayasa Mahkemesi'nin MNP hakkında kapatma davası açması da o güne kadar partiye mesafeli duran birçok Nurcunun 'İslam'ın partisi olduğu tescil edildi' diyerek, MNP'ye yönelmesinde etkili oldu Nurcuların tabanında çatlamalar ve kaymalar olmuştu. Bilhassa küçük şehirlerdeki,

kasaba ve köylerdeki Nurcular, MNP'nin saflarında faal olarak çalışıyordu” (Şık, 2015:13).

12 Mart 1971 muhtırası Nurcuları da tedirgin eden bir darbe oldu. Muhtıradan hemen sonra, 2 Nisan 1971’de cemaatinin lideri Zübeyir Gündüzalp öldü. Otorite, kontrol ve yönetme yeteneğine sahip Zübeyir Gündüzalp’in boşluğu doldurulacak gibi değildi. Nurcu Yeni Asya cemaati için, ‘*Bundan sonra ne olacak?*’ kaygısı yeniden başladı. 12 Mart yönetimi genelde Nurcuları kollamasına rağmen, İzmir’de Fethullah Gülen ve Mustafa Birlik tutuklandı.

MSP’liler bu durumdan memnundu. Çünkü Yeni Asya cemaatini Fethullah Gülen vasıtasıyla bölmek, zayıflatmak mümkündü. Erbakan, kurmaylarına ‘Fethullah Gülen hocamıza sahip çıkın, onun etrafında bulunun, yardımcı olun’ talimatı verdi. İşte bu yakınlaşmayla Fethullah Gülen’in yıldızı parlamaya başladı. Temelini attığı, alt yapısını oluşturduğu cemaat bir anda hareketlendi. İzmir Bornova Camii’ne her taraftan akın akın insanlar gidiyor, cuma vaazları veren Fethullah Hoca’yı dinliyordu. Vaazdan sonra misafirler, Gülen cemaatine ait dershanelerde ağırlanıyor ve teyp kasetlerinden yine Fethullah Hoca’nın önemli vaazları dinletiliyordu (Şık, 2015:14).

1975 yılına kadar süreçte özellikle Batı Anadolu’da tanınan ve sohbetleri, vaazları için oldukça uzaklardan gelenlerin olduğu bir kişi haline gelmişti. Bu arada kendi deyimiyle “*Işık Evleri*” dediği tamamen kendi kontrolünde bulunan “*abiler*” tarafından sıkı bir şekilde eğitime tutulduğu Anadolu’nun kırsal kesiminden gelen seçilmiş 13-15 yaş zeki çocukların barındığı evler gittikçe çoğalıyordu. Çocuğunun iyi bir “*dini eğitim* ve “*güzel ahlak*” sahibi olmasını isteyen mütedeyyin kesim, sohbetlerinin ünü kendisini aşmış bu hocanın himayesine göndermek için yarışıyorlardı.

Böylece, Türkiye'nin dört bir tarafında, ilçelere kadar uzanmış bu evlerde, okullardaki başarılı, zeki çocuklarla bağlantı kurulur. Genellikle okul birincileri seçilir. Bu nedenle, “*Işık Evleri*”, cemaate adam kazandırmanın en etkili yöntemidir. O evlerde görülen yakınlık, karşılık beklemeden yapılan yardımlar, çocuk dünyamızda bizlere, o güne değin hiç sahip olmadığımız duyguları, heyecanları yaşatır. Ancak cemaate girdikten ve cemaatin bir küçük üyesi olduktan sonra

müthiş bir değişim başlar. Bir askeri disiplinle, öylesine katı kurallarla yaşamaya başlanır ki, dayanmak çok güçtür.

Gittikçe büyüyen bu gücün farkına varan Fettulah Gülen, gücü kontrol etmek ve elinde tutmak için, okullar kapandığında “ışık evlerinde yıl boyunca eğittiği öğrencilerin, memleketlerinde kafaları karışmasını önlemek ve sistem içinde tutmak için” yaz kampları organize etmeye başladı. İsmine “Nur Kampları” dediği bu yazlık eğitim kurumlarını, başlangıçta İzmir, Kemalpaşa, Buca ve Balıkesir Edremit tarafında kurdu. Ayrıca 1979 yılından itibaren başyazarlığını kendisi yaptığı “Sızıntı” isiminde bir dergi çıkartarak, yayın yoluyla da örgütsel bir kitle oluşturma ve taraftar toplamaya başlamıştı. Artık sosyal bir güç haline gelmişti. 1970’li yılların sonunda Nurculuk öğretisini benimsemiş 12 İslâmcı erkeğin Fethullah Gülen’in liderliğinde kurdukları yapının örgütlenmesinin en önemli araçlarından biri, tüm müritlerin histe ortaklaşmasını, bir cemaat dili ve ruhu yaratmasını sağlayan, 30 yılını geride bırakan Sızıntı isimli dergiydi ((Şık, 2015:23-24).

Bu dönem kırsal kesimdeki zeki ancak fakir öğrencileri eğiterek, üniversite eğitimi alarak, özellikle devletin hâkim gücü olan “mülkiye, adliye ve askeriye”ye yönelik çalışmalar sürdürülürken, 70’li yıllarda yaşanan terör olayları, çocuklarını teröre karışmadan iyi bir eğitim alarak devlet güvencesinde iş bulma umudu içinde olan aileler için “ Işık Evleri” ve sonradan açılan “Yurtları” güvenli bir liman gibi gözüküyordu.

Üniversiteye girmek için sadece zeki olmak yetmiyordu, aynı zamanda ÖSYM’nin sınav sistemini, soru tekniğini hatta sınavda kullanılacak zamanı da çok iyi bilmek gerekiyordu. Nispeten varlıklı aileler çocuklarına bu eğitimi alabilecek dershaneler veya özel öğretmenler vasıtasıyla aşabiliyorlardı. Ancak 70’li yılların ikinci yarısı Türkiye Ekonomisinin çöktüğü, grevlerin, eylemlerin en üst noktada olduğu, yoksul halkın geçim sıkıntısını damarlarına kadar hissettiği yıllardı. Çocuklarına dershaneye gönderme veya özel ders aldırma şöyle dursun, devlet okuluna bile zorlukla gönderebiliyorlardı.

Gülen için yaşanan bu ortam, amaçlarına kendisine istemediği kadar fırsat sunuyordu sanki. Görünürde “*din ve ahlak*” temelli eğitim veren oldukça mütedeyyin, rejimle barışık bir çizgi gösterirken, beynin arkasındaki “*devleti ele geçirerek kendi imparatorluğunu kurma*” amacını ustaca gizlemeye çalışıyordu. Gelen bağışlar ve toplanan himmetlerle her geçen gün “*dershane*” adı altında eğitim kurumları ve öğrenci yurtlarını çoğaltıyordu. Nurettin Veren’e göre bir takiye ustasıydı.

Teşkilatlanma, sızma sadece dönemin polis kolejinde yaşanmıyordu. Askeri liselere, sivil liselerin yatılı bölümleri kısaca gelecekte kendilerine “*hizmet edebilecek*” kadroların oluşmasını sağlayacak her eğitim kurumu hedef haline gelmişti. Özellikle yurtlarda kalan, kolej ve askeri lise gibi yatılı okuyan öğrenciler, cemaatin işini oldukça kolaylaştırıyor, beyinlerini yıkama, onların deyimiyle “*şarj etme*” çok daha kolay oluyordu.

Kandırılan öğrenciler, hafta içi dersler bittikten, mesai sonrası cemaat abileri kontrollerinde eğitimlerine devam ediyorlar hafta sonları ise çarşı izniyle birlikte, piknikler sohbet ve toplantılar, yemekler bahanesiyle “*şarj evlerine*” götürülerek, eğitimlerine kesintisiz olarak devam ettiriyorlardı. Fethullah Gülen, bu evleri konuşmalarında şöyle tarif ediyordu:

"Medrese, zaviye gibi işleyen 'Şarj Evleri'... Bu evler meçhul evlerdir. Bu evler sizin bildiğiniz gibi evler, minaresi olan, ezan okunduğu zaman herkesin içine girdiği malum evler değildir. Meçhul ev. Kelime karakteristik olarak seçilmiştir. Belirsiz evlerdir. Bunlar belli olmazlar, çünkü o evlere girip, çıkan insanlar yakın takiptedirler. Elden geldiğinde evler kamufle edilmelidir." (Şık, 2015:43).

Günümüze kadar uzanan devleti silahlı güçlerle yıkmaya yeltenecek kadar ileri götürebilecek bir hareketin başlangıcındaki şahısların, küçük rüşvetler, hurafelerle kandırılması sonucunda, zamanla devletin kariyer basamakları da tıpkı 5 puanlık notlar gibi servis edilerek, kendi halkına silah doğrultacak hale gelinecekti. Polis kolejleri, askeri liseler ve yatılı liselerde 13 yaşında ailenin korumasından uzak genç beyinleri, kendi vatanına düşman hale getirmenin ilk işaretleri ve yöntemlerini kullanmaya başlanmıştı.

2. 12 EYLÜL HAREKÂTINDAN SONRA YENİ DÜZEN

12 Eylül 1980 gece saat 03.00 itibarı ile Cumhuriyet döneminin 3. ve klasik darbesi gerçekleşmiş, askerler bir kez daha ülke yönetimine hâkim olmuşlardı. Parti liderleri ve milletvekilleri darbenin ilk saatlerinden itibaren gözaltına alınmaya başlamışlardı. Mesut Mertcan'ın 12 Eylül bildirisini okuması ile birlikte Türkiye yeni bir döneme girmişti. 27 Mayıs Darbesi'nden farklı olarak bu sefer bildirinin bir askere değil de dönemin tanınmış spikerlerinden olan Mesut Mertcan'a okutturulması tercih edilmişti (Turan, 2002:408).

Okunan ilk bildiride darbenin yapılma nedenleri, amaçları ve alınan ilk önlemlerden bahsediliyordu. MGK'nın 1 numaralı bildirisi ile birlikte milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılmış, parlamento kapatılmış, hükümet feshedilmiş, yurt dışına çıkışlar yasaklanmış, sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edilmişti. Türk halkı 12 Eylül sabahı Hasan Mutlu Can'ın sesinden “*Yine de şahlanıyor kolbaşının kıratı*” türküsüyle uyanıyordu (Sağırsoy, 1989:18). Radyoda çeşitli marşlar çalınıyordu. Bunlardan birisi de Gazi Osman Paşa Marşından esinlenilerek uyarılan ve son dönemlerde sık sık söylenen “Kardeş Kardeşi Vurur Mu?” isimli marşı (Turan, 2002:408). Böylece vatandaşlar ordunun bir kez daha yönetime el koyduğunu öğreniyorlardı. Hatta Mehmet Ali Birand, radyonun başına giden vatandaşların hemen hemen hepsinin derin bir nefes alarak “*Oh be nihayet...*” dediklerini aktarıyordu (Birand, 1984:288). Yıllardır devam eden güvenlik sorunu vatandaşların bu şekilde düşünmelerine ve darbeyi olumlu karşılamalarına neden oluyordu.

Halk darbenin gerçekleşmesinden gayet memnundu. 5 Ekim 1980 tarihli Akşam gazetesinde “*İzmir- 12 Eylül'den itibaren Silahlı Kuvvetlerin ülke yönetimine bütünüyle el koymasından sonra yeniden erkek çocuklarına Kenan ve Evren adları konulmaya başlanmıştır. THA muhabirimiz il nüfus müdürlüğünden edindiği bilgiye göre 12 Eylül harekâtından bu yana yeni doğan 80 erkek çocuğuna Devlet Başkanı, Milli Güvenlik Konseyi ve Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren'in adı ya da soyadı verilmiştir. İlgililer 1973 seçimleri döneminde CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in adı soyadının birçok çocuğa verildiğini söylemişlerdi.*” konulu haber yer almaktadır (Akşam, 5.10.1980).

İlk zamanlar basın da darbeye büyük destek vermişti (Evren, 1990:15-27). Fakat basının bu tavrı daimi olmayacaktı. İlerleyen zamanlarda darbenin ve darbecilerin karşısında yer alacak, bir zamanlar dert yakındıkları parlamento ve parlamenterlerin de ateşli savunucuları haline dönüşeceklerdi (Saral, 1991:7). Çünkü 12 Eylül yönetiminden en fazla baskı gören kesimlerden birisi de basın olmuştu. Getirilen yasakların yanında 15 Temmuz 1950’de kabul edilmiş olan Basın Kanunu’nda 10 Kasım 1983 tarihide yapılan değişiklik ile kanunun çeşitli maddeleri ağırlaştırılarak değiştirilmişti (Topuz, 2003:262).

Darbe lideri Kenan Evren 12 Eylül günü ilk konuşmasını yapıyordu. Org. Evren bu konuşmasında darbenin gerekçelerini ve ülkeyi bu duruma getiren koşulları anlatıyordu. Siyasilerin ülkenin içinde bulunduğu duruma kayıtsız kaldıklarını, vatandaşları kamplaşmaya sürüklediklerini söyledikten sonra Türk Silahlı Kuvvetleri’nin ülkenin ve milletin bütünlüğünü, can ve mal güvenliğini sağlamak ve devlet otoritesini yeniden tesis etmek için yönetime el koyduğunu belirterek, en kısa sürede demokrasiye geri döneceğini ifade ediyordu (Aktaş, 2011:178). Oysa daha önce de bahsedildiği gibi Evren darbe planları yaparken kendisi gibi bir asker olan Nevzat Bölügiray’a darbeden hemen sonra gitmek yok, diyordu. Askerler gerçekten de hemen gitmeyeceklerdi. Ülkeyi üç yıl yönetecekler, Kenan Evren hem Genelkurmay Başkanı, hem MGK (Milli Güvenlik Konseyi) ve hem de Devlet Başkanı sıfatlarını üstlenecekti.

Darbenin lider kadrosunu oluşturan beş general kendilerine Milli Güvenlik Konseyi adını verdiler. Generaller bu ismi verirken 1961 Anayasası ile kurulmuş olan (Sözen ve Shaw, 2003:110) Milli Güvenlik Kurulu isimli danışma organından yola çıkmışlardı. Milli Güvenlik Kurulu’nun ilk iki kelimesini alırlarken, Kurul’a karşılık olarak da Fransızca olup yine aynı anlama gelen Konsey sözcüğünü tercih ettiler. Milli Güvenlik Konseyi isminin dikkat çeken bir diğer özelliği de ABD tarafından 1960’larda üretilen “*Milli Güvenlik Devleti Doktrini*” terimiyle olan benzerliğiydi (Tanör, 1997:26). Radyodan okunan 4 numaralı bildiri MGK’nın teşkilini açıklıyordu. Ülkenin yöneticisi haline gelen MGK şu üyelerden oluşuyordu: Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren (Başkan), Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Nurettin Ersin (Üye), Hava Kuvvetleri Komutanı Org. Tahsin Şahinkaya (Üye), Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer (Üye) ve Jandarma Genel Komutanı Sedat Celasun (Üye). Org. Haydar Saltık ise MGK Genel Sekreterliğine atanmıştı.

Ülke yönetimine el koyan askerler TBMM binasına da yerleşiyorlardı. Sakallıoğlu'nun, 1980'de öncekinden daha fazla kaynaştırıcı ve daha hiyerarşik bir icraat üstlendiğini ileri sürdüğü (Sakallıoğlu, 1997:152) Türk Ordusu, TBMM'deki odaları da hiyerarşi içerisinde paylaşıyordu. Meclis Başkanı Cahit Karakaş'ın odasına Genelkurmay ve MGK Başkanı Kenan Evren, Bülent Ecevit ve Süleyman Demirel'in odalarına MGK üyelerinden KKK Org. Nurettin Ersin ve HKK Org. Tahsin Şahinkaya, Senato Başkanı İhsan Sabri Çağlayangil'in odasına ise MGK Genel Sekreteri Org. Haydar Saltık yerleşmişlerdi. Meclis santrali gelen telefonları "Buyurun, Milli Güvenlik Konseyi" diye yanıtlıyordu (Aktaş, 2011:178)

MGK, TBMM binasına yerleştikten sonra faaliyetlerine başlamıştı. 12 Eylül tarihi itibari ile meclis kapatılmış ve bütün siyasi faaliyetler yasaklanmıştı. Bütün yurttaki sokağa çıkma yasağı ve sıkıyönetim ilan edilmişti. Vatandaşlardan ise askeri yönetime yardımcı olmaları ve yayınlanacak bildirimlere uymaları isteniliyordu. Ülkede olağanüstü hal ilan edilmişti.

3. 12 EYLÜL SONRASI TÜRK-İSLAM SENTEZİ

12 Eylül Askeri Darbesi'nin liderliğini yapan Kenan Evren, darbenin gerekçeleri arasında ülkedeki anarşi, terör ve bölünmüşlüğü gösteriyordu. Birleştirici unsurlardan uzaklaşmanın ülkeyi bu noktaya getirdiğine inanılıyordu. Darbecilere göre ülkeyi bu noktaya getirenlerden birisi de Atatürkçülüğün yavaş yavaş unutulur olmasıydı. Zaten yönetimi üstlenme nedenlerinden biriside buydu (Howard, 2001). Bu nedenle 12 Eylül sonrasında ordu öncelikle kendisi Atatürkçülük çevresinde birleşmeyi amaçlıyor ve bunu halka indirmeyi düşünüyordu. Yani toplumu bir birlik etrafında toplayacak bütünleştirici öğelerden birisinin Atatürkçülük olduğuna karar verilmişti. Kenan Evren'in devlet başkanı olarak yaptığı konuşmalara bakıldığında sürekli Atatürkçülüğe vurgu yaptığı dikkat çekmektedir (Aktaş, 2011:226).

1981 yılı yani Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümü de "Atatürk Yılı" olarak ilan edilmişti. Atatürkçülüğün dışında kalan diğer birleştirici unsurlardan birisi olarak da din düşünülmüştü. Halkı ayrılıklardan uzaklaştırarak ortak bir paydada toplayacak olan şey dindi, resmi İslam'dı (Kürkçü, 2005:25). Ayrıca 12 Eylül'cüler meşruiyet ve toplumsal destek sağlamak amacı ile de dini bir araç olarak gördüler (Koçer, 2006:136). Bu nedenle de dine ağırlık verildi. Din ulusal kimliğin ve devlet ideolojisinin başlıca bileşenlerinden birisi haline geldi (Kublay, 2009:339).

Kenan Evren konuşmalarında tıpkı Atatürkçülükte olduğu gibi dine de atıflarda bulundu ve dini söylemlere yer verdi. Hatta Kuran'dan ayet ve hadisler okuduğu konuşmaları bile oldu. Kenan Evren'in bu tutumunda dini, toplumu bütünleştirici unsurlar arasında görmesinin yanında babasının imam olması ve aileden aldığı eğitimin de etkisi vardı. Askeri yönetim döneminde İslam'ın önemi devam etti, hatta daha da arttı (Güven, 2005: 195-196, Akt: Aktaş, 2011:226).

Erbil Tuşalp de 12 Eylül döneminde dinin ağırlığını "... *Türk-İslam Sentezi ilk uygulama ortamına kavuşuyordu. Eylül İmparatorluğu dört elle 'dine' sarıldı.... Eylül İmparatorluğu toplum içinde dini güçlendirerek toplumculuğun, çoğulculuğun karşısına ideolojik bir 'barikat' kuruyordu. Halk üzerindeki zora dayalı egemenliğini İslam'la pekiştirmek yolunu seçmişti...*" (Tuşalp, 2008:380) şeklinde aktarıyordu. Bu durum her kesime, her alana dinin ve dini öğelerin hâkim olmasını sağladı. Bunun sonucunda da Anayasa'da, devlet kurumlarında, eğitimde vb. alanlarda dinin ağırlığı hissedilir derecede arttı. Nitekim 1982 Anayasası laik olmasına rağmen dine dair birtakım unsurları da bünyesinde barındırdı. Diyanet İşleri Başkanlığı ve zorunlu din dersleri bunlardan bazılarıydı.

Askeri yönetim Türk-İslam Sentezi'ni benimsedi. Kaplan, 1980 Askeri Darbesi'nden sonra askeri liderlerin çoğunun kendilerini Türk-İslam Sentezi'nin sponsorları olan sağ-merkezli dini kesim ile birleştirmelerinin dini unsurların ağırlık kazanmasına ve bunun da Cumhuriyet öncesinde yaşanan devlet ve din ikiliğinin yeniden tesis edilmesine neden olduğunu belirtmektedir (Kaplan, 2002:114). Sentez 1980'lerin başlarında halktan önce darbeci generaller tarafından kabul gördü (Özdalga, 2004:552).

Askeri yönetimin Türk-İslam Sentezi'ni benimsemesinin çeşitli nedenleri vardı. Bunlardan birincisi Aydınlar Ocağı'nın tutumuydu. Ocak, darbeden sonra orduyu destekledi ve askeri yönetim ile yakın ilişkiler kurmaya çalıştı. Ocağa göre ordu iktidarın özüydü. Anayasa Komisyonu üyelerinden olan Şener Akyol ve Yılmaz Altuğ da Ocak üyesiydiler (Bora ve Can, 1994:61).

Aydınlar Ocağı'nın görüşleri artık devlet katında kabul görür olmuştu. Ocağın başkanı da sorulan bir soruya verdiği cevapta Türk-İslam Sentezi görüşlerinin 12 Eylül sonrasında devlet katında kabul ve itibar gördüğünü "*Evet, Türk-İslam Terkibi tezimizin 1980 sonrasında Devlet katında bir kabul ve itibar gördüğü doğrudur. Çünkü bu, aklın ve ilmin ortaya koyduğu bir vakıadır. Nitekim Atatürk Yüksek Kurulunun Türk-İslam Sentezini benimsemesi bizim için sevindirici*

olmuştur. Niye böyle oluyor? Sağa sola bakıyorlar, başka çıkış yolu bulamayınca bu fikre geliyorlar." (Nokta, 22.02.1987) cevabı ile vermişti.

Aydınlar Ocağı 10 Mayıs 1981'de Milli Eğitim ve Din Eğitimi konulu bir seminer düzenlemiştir. Bu seminerde zorunlu din eğitiminin laikliğe aykırı olmadığı kanaatine varılmıştır. Nitekim zorunlu din dersleri 1982 Anayasası'nın 24. Maddesi ile de resmileştirilmiştir. Ocak 1983 yılında Beş Yıllık Kalkınma Planı'na Ek belge olarak Milli Kültür Raporu'nu hazırlamıştır. Bu raporda milletleşmenin din ile başladığı vurgulanırken, Batı'nın sadece ilim ve tekniğinin alınması gerektiği belirtilmiştir. Rapora göre milli kültürün iki temeli vardır. Bunlardan birisi Orta Asya'dan getirilen "*Öz değerler*" diğeri ise İslamiyet'tir. Buna göre Türklere en uygun din İslamiyet'tir. Millileşme din ile başlayıp din ile tamamlanmaktadır. Anadolu önce Müslümanlaştırılmış sonra Türkleştirilmiştir. Senteze göre "*Din kültürün özü, kültür ise dinin formudur.*" (Bozkurt vd., 1994:44-47). Mehmet Ögüden bu rapor ile birlikte Ocağın görüşünün yani Türk-İslam Sentezi'nin eğitim kurumlarında uygulanmaya başladığını ileri sürmektedir (Özgüden, 2007:50).

26 Haziran 1986 tarihinde ise Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu'nda bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya Kenan Evren Cumhurbaşkanı, Turgut Özal ise Başbakan sıfatları ile katılmışlardır. Toplantı sonucunda Türk-İslam Sentezi resmi ideoloji (Bögün, 2007:42) ya da devletin temel kültür politikası olarak kabul edilmiştir (Perinçek, 2010:139). Buradaki görüşlere göre ise din sosyal hayatta ihmal edilmemesi gereken bir unsurdur. Çünkü din bir toplumun maneviyatını besleyen başlıca faktörlerden birisidir. Sentezin kabul edilmesinin bir diğer nedeni de burada yatmaktadır. Burada amaçlanan ise toplumdaki sosyal ve kültürel problemleri çözmede bir araç olarak görülmesidir.

Askeri yönetim milliyetçilik ile İslamiyet'i birleştirmeyi amaçlarken buna Atatürkçülüğü de dâhil etmeye çalışmıştır (Akşin, 1999: 15; Akt: Aktaş, 2011:228). Fakat ilerleyen zamanlarda Atatürkçülük ağırlığını kaybetmiştir. Türkçülük ve İslamiyet'te ise İslamiyet daha fazla ön plana çıkmıştır. Böylece Türk-İslam Sentezi devlet destekli olarak her alanda etkin olmaya devam etmiştir. Bu durum 12 Eylül askeri yönetimi ile başlayıp ANAP iktidarı döneminde de sürmüştür.

Türk-İslam Sentezi resmileştikten sonra eleştirilere de maruz kalmaya başlamıştır. Daha doğrusu hem sentezin içeriği hem de 12 Eylül yönetimi eleştirilerin hedefindeki odaklar olmuşlardır. 12 Eylül sonrasında Aydınlar Ocağı'nın devlet kurumlarında kadrolaşmaya başladıkları iddia edilmiştir. 1402

sayılı yasa gereğince üniversitelerden uzaklaştırılan öğretim elemanlarının yerine bu sentezi benimsemiş kişilerin getirildiği ve rektörler ile dekanların da bu görüşe mensup kişiler arasından atandığı ileri sürülmüştür (Aktaş, 2011:228). Canefe ve Bora, sentezin 1980'lerden itibaren Türklük ve İslamlığın ötesine geçerek Türklük ve Sünni İslam'ın ideolojik bir hareketi haline geldiğini söylerken, (Canefe ve Bora, 2007:133) Demiray ve Tuncel de bu politikanın etnik-dini azınlıkların aralarının açılmasına neden olduğunu iddia etmişlerdir. Buna göre sentez sadece Sünni ve hatta daha özele inilirse Hanefi mezhebi doğrultusundadır. Sünni-Hanefi içerikli din derslerini getirmiştir. Türklüğün tanımını Türk kültürü ve İslami geleneklerden kombine edilen bir tanım olarak yapmıştır. Bu durum Alevi kesimde bir huzursuzluğun meydana gelmesine neden olmuştur. Onlar bu hareketi bir nevi kendilerine yönelik Sünni asimilasyon teşebbüsü olarak yorumlamışlardır (Demiray ve Tuncer, 2008:7-8).

12 Eylül sonrasında Türk-İslam Sentezinin resmileşmesinin ve devlet katında itibar görmesinin nedeni halkı birlik etrafında toplamak, Türklük ve İslamiyet'i ulusal bütünlüğün temelleri haline getirmek, ideolojik çatışma ve kutuplaşmalara son vermektir. Yönetime karşı gelmeyecek, makbul vatandaş tipinin oluşturulması amaçlanmaktaydı. Bu düşünce birçok alana hâkim oldu. Bu etki 1982 Anayasası'nın hazırlanmasında görülürken eğitim alanına da yansdı. Hatta Türk-İslam Sentezi darbe sonrasında kurulan siyasi partilerde de uzun yıllar etkili oldu. Bu partilerin liderleri de sentezin savunuculuğunu ve sözcülüğünü yaptılar. Bu liderlerin başında da Turgut Özal gelmektedir. Böylece 1970'li yıllarda Aydınlar Ocağı'nda gelişmeye başlayan Türk-İslam Sentezi 1980'lerde de etkisini sürdürmüştür. Fakat 12 Eylül'ün bu yaklaşımı ağır eleştiriler almasına neden olmuştur. Ülkede birçok etnik ve dini grubun varlığından bahsedilerek Türkcülüğü ve İslamiyet'i temel alan bir sentezin anlaşmazlıklar ve ayrılıkçı hareketler için tohum attığı dile getirilmiştir. Anayasa'da ki Diyanet İşleri Başkanlığı ve zorunlu din dersleri gibi dini içerikli maddeler, bu dönemde ülkede camilerin, İmam Hatip Okullarının ve Kur'an Kurslarının sayılarındaki artışlar da yine Türk-İslam Sentezinin resmileşmesinin bir sonucu olarak yorumlanmıştır (Aktaş, 2011:229).

4. 12 EYLÜL DARBESİ VE SONRASI GÜLEN HAREKETİ

12 Eylül Darbesi, geçmişte tüm cemaatlerin hatta DP'nin başaramadığı bir ilke imza atmıştı. Sadece darbenin gerekçesi "*anarşi ve terör*" değil Darbe Lideri Evren tarafından "*laiklik*" de rafa kaldırılıyordu. Ülkedeki cemaatlerin ve dini

yapıların beklentilerinin ötesinde bir tavır sergilenerek, dini kurumlar destekleniyor, imam hatip okulları ardı ardına açılıyordu. Atatürkçülüğü kimselere bırakmayan Kenan Evren, 13 Kasım 1980'de ölen Nakşibendi Şeyhi Mehmet Zahit Kotku'nun Süleymaniye Camii'nin yanındaki şeyhlerin bulunduğu özel yere gömülmesi için başkanlığını da yaptığı MGK'den özel izin çıkarmıştı. Tüm yurdu tavaf eden Evren gezilerinde yaptığı konuşmalarda Kuran'dan ayetler ve hadisler aktarıyordu (Şık, 2015:6).

Yaşanan bu gelişmeler, koza döngüsünü tamamlamaya çalışan, polis kolejlerine, askeri okullara ve devlet kadrolarına kendi ekibini yerleştirmeye başlayan cemaat için çöle yağmur yağması niteliğindedir. En çok korktukları kesim olan TSK'nın şemsiyesi ve koruyuculuğu altında yeşerebilecek, çoğalabilecekleri elverişli ortama kavuşmuşlardı.

O dönem Fethullah Gülen hakkında aranıyor afişleri asılı olmasına rağmen darbecilere tam destek veriyordu. Sızıntı dergisinde askerleri öven başyazılar yazdı. Darbeden bir ay önce yazdığı 'Asker' başlığını taşıyan başyazılarda askerlerin 'üstün' bir varlık olduğunu söyleyerek, anadan doğma asker millet olduğumuzu belirtti. Gülen'e göre, "asker tam zamanında yetişmeseydi, bütün millet olarak inkisar içinde ağlamadan başka çaremiz kalmayacaktı" diyecekti (Şık, 2015:16).

Derken beklenen ve Gülen'in de istediği olmuş, darbe gerçekleşmişti. Cemaatin Sızıntı'sı, 12 Eylül darbesini de Ekim 1980'de yayımlanan Gülen'in imzasını taşıyan "Son Karakol" başlıklı yazısında belirttiği gibi büyük bir sevinçle alkışlar:

(...) *Ve işte şimdi, bin bir ümit ve sevinç içinde, asırlık bekleyişin tuluû saydığımız, bu son dirilişi, son karakolun varlık ve bekasına alamet sayıyor; ümidimizin tükendiği yerde, Hızır gibi imdadımıza yetişen Mehmetçiğe bir kere daha selam duruyoruz... Sahnenin bu rengârenk aldaticılığı, ortalığı inleyen valsiz korkunç uyutuculuğu ve kostümün göz bağlayıcılığı karşısında, oynanan oyunun gerçek yüz ve vahşetini ilk sezen, son karakolun kahraman bekçileri oldu. Bu sezme, ümit dünyamızda yeniden kendimize gelmemizi ve kendi kendimizi idrak etmemizi temin etti. Aslında buna bir sezme demek de uygun değildir. Bu, düşmanı kısıkrak yakalama ve bir zaferdir. İçtimâi bünyenin, haricî bir kısım erâciften temizlenme,*

arındırılma ve aslına ircâ zaferi. Bu zafer, kendinden ümit edilenleri getirdiği takdirde, Türk'ün zaferler hanesinde en muallâ yeri işgal edecektir. Böyle bir ilk tefahhüs ve sezîşe, başka bir yazımızda selam durulmuş ve gaziler ocağının yiğit eri Mehmetçiğe teşekkürler sunulmuştu.” (Şık, 2015:26-27).

Tüm bu çabalarının ve övgülerinin karşılığını kısa zamanda görecekti.

Polis kolejleri ve askeri liselerin kapıları cemaat üyelerine karşı ardına kadar açılmıştı artık. Devlet Başkanı Evren'in yaklaşımı ast kademedeki tüm komutanlıklarda “*dini cemaat ve ibadetlere karşı*” hoşgörü havasını da getirmişti. Bir tarafta sınırlarımızın dışında beş milyon “*ateist*” Rus tankının endişesi, diğer tarafta ABD yönetiminin desteklediği “*yeşil kuşak*” projesi. Tercih yapılmıştı. Tabii ki bu tercih, cemaatin öncelikle askeri ve polis okullarına sızmasını kolaylaştıran bir tercihti. Bu sızmanın arkasındaki amacı 1999'da bir televizyon kanalında Gülen şöyle açıklıyordu:

*"Adliye'de, Mülkiye'de mevcut olanlar mevcudiyetlerini korumazlarsa, **arkadan gelenlerin mevcudiyetini** koruyamayız. Bir taraftan o kanun ve kuralları, diğer taraftan da **kanun ve kural adamı olma** imajını kullanmalıyız. Yani sizi gören, 'Bunlar kurallara harfiyen riayet ediyorlar' demeli... Ta ilerilere gitmeli, **can damarları içinde dolaşmalıyız**. Cepheleri öğrenmeleri lazım arkadaşlarımızın... **Hukuk sistemini didik didik etmeliler**. Sistemin püf noktalarının bilmeleri lazım... Biz de çalışıp onları istifade edecekleri mevkilere getirmeliyiz. Dikkatli olmalıyız. Erken harekete geçerse, tepemize binerler. Durmadan hazırlanmalıyız. **Zamanı gelince, uygun boşluk bulunca maratona geçeriz**. Devlet memuru arkadaşlarımız kahramanlık yapamazlar. Erken vuruş yaparlarsa dünya başlarını ezer. Bütün anayasal müesseselerdeki **güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır"** (Uzun, 2015:19)*

Askeri liseler ve Polis okulları birinci hedefti, ikincil hedefler ise “*Adliye ve Mülkiye*” olarak belirlenmişti. Kısaca devletin temel kurumları hedef alınarak sızmalar büyük bir gizlilik ve ince planlamayla yapılmaya başlanmıştı. Diğer taraftan bu okullara girecek öğrencilerin sadece zekâsı ve yeteneklerine

güvenilmiyor aynı zamanda önceden okul kadrolarına sızmış “abiler” tarafından askeri lise ve polis kolejleri sınav soruları da “çalınarak” cemaat dershanelerindeki zeki öğrencilere servis yapılmaya da başlanmıştı.

1984-85 döneminde Kuleli Askeri Lisesi Hazırlık Sınıfı'nda bulunmuş 450 öğrenci Cemaat'in askeri liselere sızma girişimiyle ilgili şunları anlatmıştı:

"O yıl (1985-1986 öğretim dönemi), Kuleli 'de 450 öğrenci hazırlık sınıfındaydı. Biz yirmi beşer kişilik sınıflarda okuyorduk ve her sınıfa 'takım' deniliyordu. İrticai faaliyetlere karışan ve faaliyetlerini gizleyen öğrenciler okuldan atıldıktan sonra, katıldığı faaliyetleri itiraf etmesi neticesinde okulda kalmış olan Afyonlu Şahabettin A... isimli arkadaşımız, bizlere katılmıyor, hep yalnız dolaşıyordu. Biraz açma, biraz onu kazanma duygusuyla Şahabettin'e hep sıcak ve samimi yaklaştım. Hepimiz yanlışlıkla o cemaatlere karışmış olabirdik. Bir gün Şahabettin A... bana, 'Okuldan atılmadığıma sevinemiyorum, bir türlü kendimi toparlayamıyorum; ben, bu okula hak ederek girmedim, başkalarının hakkını yedim' dedi. 'Niçin, nasıl?' diye sordum. Şahabettin, 'Biz, bu okulun sınavlarına Cemaat tarafından özel olarak hazırlandık. Bu hazırlık sırasında, bize sorulan sorular ve çözülen problemlerin tamamı, sınavlarda çıktı. Benim anladığıma göre, soruların yüzde 70'i, 80'i önceden elde edilmiş. Ben, bu yüzden kendimi bir başkasının hakkını yemiş kişi gibi görüyorum ve dolayısıyla vicdanen rahatsızım, huzursuzum' dedi. " (Uzun, 2015:24)

2007'nin Haziran ayında Hava Kuvvetleri Komutanlığının İstanbul'daki bir birliğinde görevli bir yarbay, arkadaş ortamında, "Bu bir itirafır, bir gerçektir" dedikten sonra şöyle devam etti:

"Biz 1984-1985 yıllarında Çamlıca'ya gruplar halinde gidip, Cemaat 'in sohbet toplantılarına katılırdık. Bizi çok önemseydiğinden, bizzat Fethullah Gülen ders verirdi. Hava Harp Okulu öğrencileri cumartesi günleri 25-30 kişilik bir grup halinde sivil kıyafetlerle, tek tek Cemaat Karargâhına giderdik. Pazar günleri de Deniz Harp Okulu öğrencilerinin gittiğini biliyorum. Bizim grubumuzdan bazı arkadaşlar deşifre oldu,

okuldan atıldı; bazıları da benim gibi o gruptan uzaklaştı; bir kısım arkadaşlarımızın da halen Cemaat bağlılığına devam ettiklerini düşünüyorum. " (Uzun, 2015:25)

15 Temmuz Darbe Girişimi'nden sonra kamuoyuna yansıyan ve açık bir şekilde "itiraf" gibi dile getirilen haberlere bakıldığında Fethullah Gülen'in askeri okullara sızması 1980'li yılların başlarından itibaren başladığı sonrasında 1986'da en üst noktaya ulaştığı ve bu yıllarda fark edildiği anlaşılıyor.

Askerin yaptığı tespit doğru çıkacak, 2000'li yıllarda ordu bizzat kendi yaratıp büyüüttüğü bu "canavara" karşı mücadele eder hale gelecekti.

Gülen, tokadını yemese de dersini çıkardığı darbeye giden süreçten öğrendiklerini cemaatine de aktarıyordu. Fethullahçılar, ne komünistlerle ne de devletle çatışmayıp kan akıtmayacaktı. Çünkü nihai hedefe sadece dört bir yanda örgütlü bir eğitimle dini hassasiyeti kuvvetli, mütedeyyin kadrolar yetiştirerek de ulaşılabilirdi. Bunun yolunu açan da Turgut Özal oldu. Yukarıda da belirttiğimiz gibi 1980 darbesi sonrası yükselen dinci-gerici fikri akımlar içinde Fethullahçılar mayası en iyi tutan örgüttü. Bunda hem darbe döneminin hem de Turgut Özal liderliğindeki sözüm ona sivil ANAP iktidarı döneminin tüm nimetlerinden faydalanmasının etkisi de yadsınamaz bir gerçek elbet. Zaten biyografisinde de Gülen, 12 Eylül 1980'den bir hafta önce, son kez vaaz verdiği camiye kendisini dinlemeye Turgut Özal'ın geldiğini, sonra da baş başa konuştuklarını anlatmıştı (Şık, 2015:29).

İşte o Özal 1986'da Başbakan iken, açılışını Cumhurbaşkanı olarak Kenan Evren'in yaptığı "Kendi okulunu kendin yap" kampanyasını başlatmıştı. Özal vakıfların, derneklerin de özel teşebbüs olarak okul açabilmesi için yasal düzenlemeye gidince, Gülen'in İzmir Bozyaka'da imamlık yaparken yakından ilgilendiği Kuran kursu öğrencileri için 1977'de açtığı yurt, Yamanlar Koleji adıyla okula çevirerek yıllar sonra tüm dünyaya yayılacak okullar zincirinin de başlangıcı oluyordu (Şık, 2015:29).

5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Sonuç olarak “Gülen Hareketi” zaman içerisinde devlet kadrolarına yerleştirdiği imamlar ve ona bağlı kadrolarla devlet mekanizmasını başta Silahlı Kuvvetler olmak üzere, yargı, emniyet ve MİT gibi kritik kurumlarda kontrollü ele geçirerek emir ve talimatları sitemin elebaşı Fettullah Gülen tarafından verilen “*paralel bir devlet yapılanması*” yani bir “*terör örgütü*” oluşturmuşlardı.

1970-1980 yılları arasında kısıtlı imkânlarda dersane ve okul açabilen, sık sık değişen hükümetler nedeniyle siyasal istikrarsızlık içinde amaçlarını uygulayabilecek alanlar bulmakta zorlanan ve henüz yetiştirmiş olduğu imamları devletin kritik kadrolarına yerleştiremeyen örgüt, aradığı yaşam alanını 12 Eylül Askeri Darbesi ile bulmuş oldu.

Darbeyi yapanların hepsi askerdi. Askeri hiyerarşi dışında devlet yönetimi hakkında çok fazla bilgisi olmayan, sadece sorunları sivillerle değil askerî tedbirlerle çözeceğine inan bir kadroydu. Ülkenin içine düştüğü kaos ve anarşi ortamından kurtulmanın çarelerinin başında “*din*” unsuru gelmekteydi. Onlara göre kaos ve anarşinin temelinde “*dinsiz komünistler ve onların provoke ettiği illegal örgüt yapıları*” vardı. Oysa mütedeyyin ve inançlı insanların toplumu uçuruma götürecektir azgınlıklar içinde olamazdı. “*Alın secdeye geçen insandan zarar gelmez*” tezi, o günlerde en güçlü savdı.

Ancak göz ardı ettikleri ve / veya dikkate alamadıkları çok önemli bir detay vardı. Din, mütedeyyin ve inançlı insanlarda yarattığı etki “*hiçbir çıkar ve menfaat olmadan*” toplumda huzurun tesisinde önemli bir faktör olabilirdi. İnançlı bir kimsede ki “*Allah korkusu*” onu kötülüklerden uzak tutar, toplumun iyiliği ve huzuru için çalıştırabilirdi. Ancak din iyilerin elinde mükemmel bir yol gösterici olduğu gibi, kötü niyetlilerin elinde ise toplumu felakete sürükleyebilecek en etkili silaha dönüşebilirdi.

Fettullah Gülen Cemaati /Örgütünün, 12 Eylül`den sonra “*dine yönelik bu hoş görülü yaklaşım*” bir nevi asker desteği ile gelişmesini, büyümesini ve gelecekteki amaçlarına ulaşmasının yolunu açmıştı.

Süratle çoğalan dersane ve kolejlerde öncelikle kendi yurtlarında ve “*ışık/şarj evlerinde*” fikri hazırlık sürecinde eğitilen zeki öğrenciler, askerleri de

rahatsız etmeyecek şekilde modern ve laik görünümlere bürünerek sisteme dâhil edilmeye, devlet kurumlarına en alt kademedен yerleştirilmeye başlandı.

Kurum içinde kariyer basamaklarını tırmanan örgüt üyeleri, örgüt imamlarının koordinatörlüğünde alttan gelenleri de sisteme yerleştirmek, korumak kollamak ve kurumda saygın pozisyonlarda çalışmasını sağlamak gibi bir görevleri de vardı.

Dolayısıyla 12 Eylül`ün açtığı “*dini hoşgörü*” kapısı cemaat için “*krizi fırsata dönüştürme*” fonksiyonuna devşirilmiş, devletin kritik kurumlarında ki (TSK, yargı, emniyet vs.) kadrolaşma faaliyetleri bir ivme kazanmıştı.

12 Eylül yönetimi ve sonrasında iktidara gelen sağ muhafazakâr siyasi partilerin (ANAP, DYP, RP, AK Parti vs.) hükümetler cemaat üyelerine kadrolaşma kapılarını ardına kadar açmıştı.

Türkiye Cumhuriyet Tarihinin en kanlı ve hain kalkışması olan “*15 Temmuz Darbe Girişimi*” temelinde, 36 yıllık hazırlık ve eğitimle birlikte KAMU VE SİYASİ YAPIYA YÖNELİK YERLEŞME FAALİYETLERİNDE 12 Eylül Askeri darbesi ve sonrasındaki siyasi sürecin etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Akşam Gazetesi, 5 Ekim 1980

Akşin, S. (1999). *The Nature of The Kemalist Revolution, The Turkish Republic At 75 Years*, (Ed.: David Shankland), The Eothen Press, Cambridgeshire, England.

Aktaş, E. (2011). *12 Eylül Askeri Darbesi ve Tarih Öğretimine Etkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü, Erzurum.

Birand, M. A. (1984). *12 Eylül: Saat 04.00*, Karacan Yay., İstanbul.

Bora T. & Can K. (1994). *Devlet, Ocak, Dergâh*, İletişim Yay., İstanbul.

Bögün, H.. (2007). *ABD ve AB Belgeleriyle Türk Ordusu-12 Eylül 1980'den Çıval Olayına*, Kaynak Yay., İstanbul.

Canefe N. & Bora T. (2007). *Intellectual Roots of Anti-European Sentiments in Turkish Politics: The Case of Radical Turkish Nationalism, Turkey and The European Union*, Downloaded By: [Boğaziçi University] At. 17.51, 26 August.

Çemrek, M. *How Could The Rights To Education and Representation Challenge National Security? The Headscarf Conflict in Turkey Revisited*, Human Security Perspectives, Volume I, Issue 2.

Demiray, M.& Tuncel, T. K. (2008). *Wrestling for Self-Definition in Transnational Space: A Case Study of the Identity Construction of Alevis in Turkey and Germany*, The 1st Global conference Diasporas Exploring Critical Issues, 5th-7th July, Mansfield Collage, Oxford, UK.

Evren, K. (1990), *Kenan Evren'in Anıları*, Cilt: 1, 2, Milliyet Yay. İstanbul.

Güven, İ. (2005). The Impact of Political Islam on Education 'the revitalization of Islamic education in the Turkish educational setting, *International Journal of Educational Development* 25.

Güvenç, B. & Şaylan, G. & Tekeli, İ. & Turan, Ş. (1994). *Türk-İslam Sentezi*, Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Howard,, A. D. (2001). *History of Turkey*, Greenwood Publishing Group, Incorporated, <http://www.google scholar.com>. Erişim Tarihi: 02.01.2018

Kaplan, S. (2002). *Dın-u Devlet All Over Again? The Politics of Military Secularism And Religious Militarism in Turkey Following The 1980 Coup*, Int. J. Middle East Studies 34, Printed in the United States of America.

Koçer, G. (2006). *Türk Dış Politikasında Din Unsuru*, Akademik Orta Doğu.

Kubilay, Ç.(2009). *İslamcı Söylemde Kamusal Alan Tasavvuru: Devletle Tanımlanan Kamusal Alanın Millete Tahvili ve Kamusal Alanın Reddi*, Alternatif Politika, 1 (3), Aralık.

Kürkçü, E. (2005). *Türkiye’de Geleneksel Siyaset İktidarı Orduyla Paylaşma Sanatıdır*, (Haz.: Seyfi Öngider), Son Klasik Darbe-12 Eylül Söyleşileri, Aykırı Yay. İstanbul.

Mercan, F. (2009), *Fethullah Gülen*, Doğan Kitap, İstanbul.

Nokta, 22 Şubat 1987

Perinçek, D. (2010). *Gladyo Kendi Müdahale Gerekçesini İmal Etti*, Otuz Yıldır 12 Eylül-Yaşayanlar Anlatıyor, (Haz.: Haşim Akman), Doğan Kitap, İstanbul.

Özgüden, M. (2007). *Türkiye’de Sivil Toplum İdeolojisi: Yeni Sağ, Sol Liberalizm ve Siyasal İslamcılık Üzerine Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özdalga, E. (2004). *The Hidden Arap: A Critical Redaing of The Nation of ‘Turkish Islam*, Middle Eastern Studies.

Sağırsoy, İ.. (1989). *Alo, Ben Kenan Evren*, Yurt Kitap Yay., Ankara.

Sakallıoğlu, Ü. C. (1997). *The Anatomy of the Turkish Military’s Political Autonomy*, Comparative Politics, 29 (2), (Jan..).

Saral, Z. (1991). *12 Eylül Basınının İkinci Yüzü-Kalemlerin İhaneti*, Yurt Kitap-Yayın, Ankara.

Şık, A. (2015). *İmamın Ordusu*, Ferfir Yayınları, İstanbul.

Sözen S. & Shaw, I. (2003). *Turkey and European Union: Modernizing a Tradational State?*, Social Policy and Administration, 37 (2), April.

Tanör, B. (1997). *Siyasal Tarih (1980-1995)*, Türkiye Tarihi 5 Bugünkü Türkiye 1980-1995, (Yayın Yönetmeni: Sina Akşin), Cem Yayınevi, İstanbul.

Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Tuşalp, E. (2008). *Eylül İmparatorluğu*, İkarus Yay., İstanbul.

Turan, Ş. (2002). *Türk Devrim Tarihi 5. Kitap-Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (27 Mayıs 1960-12 Eylül 1980)*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Uzun, S. (2015). *İN*, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul.

Veren, N. (2007). *Kuşatma*, Siyah Beyaz Yayınları, İstanbul.